

El Museu Nacional d'Art de Catalunya exposa els riscos de restituir les pintures de la sala capitular al monestir de Santa Maria de Sixena

El Museu Nacional d'Art de Catalunya s'oposa a l'execució provisional de la sentència que ordena la restitució de les pintures a l'antiga sala capitular del Monestir de Santa Maria de Sixena en considerar que els riscos són extremadament alts i que les pintures podrien quedar irremeiablement danyades.

El Museu ha estudiat en profunditat i ha traslladat a la jutgessa els riscos i les conseqüències d'una possible restitució provisional (la sentència no és ferma i pot ser revocada) del conjunt pictòric, que, per les seves característiques tècniques i els danys que va patir al llarg de la història, presenta una fragilitat extrema i una gran sensibilitat davant qualsevol canvi en el seu entorn (temperatura, humitat relativa, qualitat de l'aire) o possible tensió, vibració i moviment.

Tots els informes científics aportats pel Museu desaconsellen una operació d'aquesta magnitud, que suposaria un perjudici irreparable per a unes pintures del 1200 que van ser devastades pel foc durant la Guerra Civil i que es conserven al Museu Nacional d'Art de Catalunya, el museu de referència per l'art medieval a Espanya, des dels anys 1940.

Cal recordar que la sentència no és ferma i podria ser revocada; queden encara dues instàncies superiors a les quals recórrer. El trasllat que ara sol·licita el Govern d'Aragó és, per tant, provisional. L'escrit del Museu s'hi oposa donat que, si la sentència fos revocada, resultaria impossible restituir les pintures al Museu, sotmetent-les a un segon trasllat, si no han quedat danyades de forma irreversible durant tot el primer procés.

L'escrit sol·licita també a la jutgessa que, donada la complexitat i les greus conseqüències que pot comportar la seva decisió per a un bé que forma part del patrimoni històric, realitzi una visita d'inspecció al Museu Nacional per conèixer les pintures i les seves condicions de conservació.

Els estudis científics aportats i sobre els quals se sustenta el Museu han estat realitzats per:

- **Institut de Ciències de la Terra Jaume Almera del CSIC**
- **Laboratori de Microbiologia Aplicada i Mediambiental de la UAB**
- **Centres Científics i Tecnològics de la UB**
- **Escola Politècnica Superior d'Enginyeria de la UPC**
- **Centre Innotex de la UPC**
- **Laboratori de Conservació-Restauració de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona**

Altres estudis en curs:

A més d'aquests informes, i seguint instruccions del seu **patronat**, en el qual estan representats **l'Ajuntament de Barcelona, la Generalitat de Catalunya i l'Administració General de l'Estat, a través del Ministeri de Cultura**, el Museu està contrastant les seves conclusions amb experts internacionals. Amb aquest objectiu li ha demanat a **Simona Sajeva**, enginyera experta en conservació de pintura mural, de màxim reconeixement internacional, un estudi sobre les conseqüències de restituir les pintures al monestir de Sixena. Sajeva ha realitzat els estudis previs a intervencions en conjunts pictòrics del Palau de Versalles, a l'església de Notre Dame de Lorette, a París, o a la capella de Notre Dame d'Entrevignes, a Sigale, França,

També s'han aportat els resultats analítics de l'estudi realitzat el 2007 i el 2010 pel **Smithsonian Museum Conservation Institute**, així com els diferents estudis i les anàlisis realitzats pel Museu mateix, que mai no ha deixat d'estudiar les pintures al llarg dels anys que porta custodiant-les.

Les conclusions dels diferents estudis científics aportats són les següents:

1. A causa de l'exposició a altes temperatures durant l'incendi de 1936, els materials pictòrics, pigments i aglutinants, van patir una transformació química que va alterar completament l'aspecte de la policromia i la seva composició.

L'estudi del **CSIC**, a partir de mostres originals analitzades per Difracció de RX i mesures d'espectroscòpia Raman, demostra la **completa alteració del color i la composició dels pigments, així com la notable reducció de cristal·linitat dels morters, que han perdut la seva capacitat de cohesió.**

2. L'anàlisi de les estructures sobre les que estan instal·lades les pintures, de fusta i guix, demostren que són extremadament sensibles als canvis de temperatura i humitat, igual que les pintures extretes. Es tracta de suports febles davant la manipulació, a causa de la seva mida gran. **Les vibracions, els moviments i el desmuntatge del sistema estructural dels arcs podrien produir danys i pèrdues de pigments.**

3. El tipus i nombre de les **bactèries** identificades a les pintures murals són els esperables en un espai amb presència de públic, segons demostra l'informe de la **Facultat de Biologia de la UAB**, realitzat sobre 15 mostres de pintura. El dictamen afegeix que les condicions mediambientals controlades i estables a la sala del Museu permeten que les bactèries es mantinguin inactives. **Un augment de la humitat de l'entorn o un canvi de microclima facilitarà el creixement de microorganismes latents i la degradació de l'adhesiu de caseïna.**

4. Molts dels **productes afegits en el traspàs són sensibles a l'atac bacteriològic i als fongs.** Cal tenir en compte que els murs del monestir de Sixena presenten activitat microbiològica, a més d'eflorescències de sals que cristal·litzen sota les restes dels morters, tal com s'aprecia a simple vista a les impostes i als arcs.

5. L'estudi del **departament d'Anàlisi de Materials de Patrimoni Cultural de la Universitat Politècnica de Catalunya** determina que la presència de caseïna de llet, procedent del formatge, condiona el **procés de carbonatació encara actiu, generant micromoviments cristal·lins a les capes de la pintura. L'informe conclou que els morters d'intervenció on s'adhereixen aquestes pintures són químicament**

reactius, molt sensibles als canvis de concentració de diòxid de carboni, temperatura i humitat.

6. L'informe del centre **INNOTEX de la UPC** posa de manifest la **important degradació dels fils de cotó que constitueixen les teles de traspàs de les pintures**. Un trasllat de les pintures murals de Sixena implicaria sotmetre-les al canvi de condicions ambientals (temperatura i humitat) i també a inevitables vibracions, que **podrien suposar pèrdues de pintura original**.
7. Els resultats dels estudis realitzats pel **Smithsonian Museum Conservation Institute**, el 2007 i el 2010 evidencien la sensibilitat del morter als canvis d'humitat.
8. Queden **restes de la cola que es va fer servir per a l'*strappo*, com evidència l'informe dels centres científics i tecnològics de la UB, extremadament reactiva als canvis d'humitat relativa de l'ambient**. Els materials afegits a la seva restauració tenen una composició, una reactivitat i una estabilitat diferents a les dels materials originals.

A partir d'aquests informes, els experts poden preveure els danys que podria comportar la reintegració de les pintures a un espai on les condicions de manteniment i exhibició són del tot incertes. Tots els informes conclouen que, si les pintures s'han pogut conservar, és gràcies a les mesures de conservació idònies de les que gaudeixen al Museu Nacional, que és el referent per l'art medieval a Espanya, i pel que fa la pintura mural romànica, en l'àmbit mundial.

Història i situació actual de les pintures de Sixena

Les pintures de la sala capitular de Sixena van deixar de ser pintures murals el 1936, després d'haver patit les conseqüències de l'incendi que va devastar el monestir de Villanueva de Sixena. El 50 % de les pintures de la Sala Capitular es van perdre en l'incendi i els fragments restants van patir els efectes devastadors de les altes temperatures.

Arrencades a *strappo*, en una operació de rescat urgent, van ser traslladades als anys 1940 a teles de cotó mitjançant un adhesiu a base de caseïnat càlcic. Van ser tensades en una quadrícula de fusta o bé, pel que es refereix als intradossos corbs dels arcs, ancorades en plafons de fusta.

Les teles de traspàs inclouen reintegració pictòrica en grisalla realitzada durant la restauració dels anys 1940 i 1950. Aquesta reintegració del dibuix desaparegut

es va realitzar per completar les escenes i les diferents decoracions i facilitar-ne la lectura i la interpretació correcta. Aproximadament el 32,5% del total de la pintura que avui es pot veure a la sala de Museu Nacional és una reintegració pictòrica completa, a la qual cal afegir multitud de petits retocs en petites llacunes en tot el conjunt.

Des de 1961 s'exposen al públic al Museu Nacional d'Art de Catalunya, a la col·lecció d'art romànic, junt amb altres grans obres mestres de l'art romànic, com ara l'absis de Sant Climent de Taüll.